

Rozhovor s doc. PhDr. Jaroslavem Sedlářem, CSc. k jeho sedmdesátinám

Docent PhDr. Jaroslav Sedlář, CSc., dlouholetý člen redakční rady *Universitas* oslaví 17. ledna 2006 své sedmdesátiny. Položili jsme mu v této souvislosti několik otázek.

Členem redakční rady jste od 1. ledna roku 1988. Je to tak?

Dne 1. ledna 1988 jsem se stal skutečně členem redakční rady revue *Universitas*, avšak do časopisu jsem přispíval již od roku 1970, když jsem ve třetím čísle otiskl nekrolog na svého oblíbeného profesora Václava Richtra, jehož jsem si velice vážil pro jeho obdivuhodnou filozofickou erudici, která z něho učinila oddaného přítele Jana Patočky. Vděčný jsem mu zůstal nejen za metodologii, kterou mně předával a v níž zdůrazňoval potřebu hledat souvislosti mezi dějinami umění, historií, filozofií, sociologií a psychologií, ale i literaturou, hudbou a divadlem, a pak pro jeho lidské vlastnosti. V trvalé vzpomínce mně zůstalo například

to, že s nesmírnou obětavostí a ochotou přijel za mnou a mou ženou v létě roku 1966 do Slavonic. V těch jsme připravovali publikaci pro edici Městské památkové rezervace vydávané nakladatelstvím Odeon v Praze. Doprovázela ho jeho paní a Jan Patočka s manželkou, a dokonce i profesor Kurial. Na místě jsme řešili otázky nejstaršího osídlení a vystoupili k poutnímu kostelu. Tam nás profesor Jan Patočka upozornil na to, že založení kostela Božího těla (*Corporis Christi*) roku 1280, k němuž nově officium složil dokonce Tomáš Akvinský, je mimořádnou kulturní událostí Slavonic, protože v Kolíně nad Rýnem k němu došlo jen o rok dříve (1279), ve Štrasburku r. 1318 a v Čechách r. 1319.

V revue *Universitas* jsem pak již trvale publikoval recenze, kritiky, glosy a krátké statě o moderním výtvarném umění a od roku 1997 pravidelně v rubrice původně nazvané *-ismy v umění 20. století*, nyní *kultura a umění*, encyklopedická hesla, která jsem se snažil rozšířit o českou tvůrčí scénu.

Co Vás přivedlo ke studiu dějin umění ?

Od dětství jsem obdivoval ilustrované knihy a brzy jsem začal kreslit a malovat. Kresbami jsem zaplňoval okraje školních sešitů i knih a učitelé i rodiče mě v mém úsilí o umělecký projev podporovali. Byl jsem již tehdy rozhodnut jít studovat umění, a tak jsem nakonec utekl z gymnázia v Uherském Hradišti na Vyšší uměleckoprůmyslovou školu do Brna, kde mě zaujaly přednášky z dějin umění, takže po maturitě (1955) jsem začal studovat obor dějiny umění na Filozofické fakultě v Brně. Po jejím absolutoriu (1960) a po tříměsíčním zaměstnání v Muzeu města Brna jsem se na výzvu profesorů Alberta Kutala a Václava Richtra přihlásil do konkurzu na místo asistenta na katedře dějin umění a muzikologie. Na Filozofické fakultě jsem pak působil jako učitel, kromě dvouleté vojenské prezenční služby, 43 roky.

Jak se díváte na umění, které je zaměřeno v podstatě jen na vyjádření umělcovy osobnosti, a věnujete se sám nějaké tvorbě ?

Po přijetí za asistenta jsem ještě asi pět let kreslil a maloval. Pedagogické a odborné povinnosti mně však zabíraly stále více času a profesor Václav Richter mě jednou řekl, že se musím rozhodnout, čemu se chci věnovat, protože se tomu musím věnovat plně a bezvýhradně. Okolnosti mně také donutily změnit specializaci z barokního malířství, z kterého jsem obhájil diplomovou práci, na moderní umění. Na podnět profesora Richtera a na základě přednášek Jana Patočky o Husserlově fenomenologii, které jsem navštěvoval na katedře filozofie v Brně, jsem pak připravil filozoficky zaměřenou studii K problémům hermeneutiky moderního umění. V diskusích s profesorem Václavem Richtrem jsem v ní využil Diltheyovu metodologii dějinného chápání umění, podle které je umělec již postaven do historického světa, a rozšířil ji o historicitu diváka, který znovutvorbu staví dílo do života. Byl jsem přesvědčen a dokazoval jsem to, že porozumět jedinečnosti umění můžeme přes umělecké dílo, které trvá, je vyraženo z původního historického světa a stává se konkrétní věcí. Věc se skládá už od starověké filozofie ze substance a akcidencí, které Aristoteles proměnil v hylé-látku a morfé-eidos-formu. Umění se tedy i historicky objevilo jako dialektika nebo zápas mezi člověkem vyrábějícím (homo faber) a člověkem hledajícím pravdu světa (ideologickým). Je to ono základní napětí, které podle Martina Heideggera vytvářelo v postupu času stále nová a jedinečná historická řešení, onen vztah bytí k nicotě, skrytého a zjevného, pozemského a nebeského, lidského a božského. Vezmeme-li za model výkladu moderního umění minulost, kterou již můžeme jako model použít, pak se ukazuje, že protiklady v umění se vyhrtily zejména v manýrismu ve Florencii kolem roku 1500, v kolébce novodobé subjektivity Ficinova a Picova novoplatonismu a v protikladu k němu i v kolébce nové antropologie. A podobně jako manýrismus rodí se i moderní umění z roztržky s hodnotami 19. století a podle tohoto modelu lze nalézt i v moderním umění proud expresivní a proud racionálně formový. Smysl moderního umění vidím tedy v úsilí o prohloubení poznání svě-

ta a člověka, a to specifickým způsobem. Uvědomění vyžaduje ovšem pojem, tzn. je i obraz může být ve smyslu Hanse-Georga Gadamera ekvivalentem jazyka, i když nám nemůže postavit před oči „základní pravdu“. Studii jsem plánoval jako úvod k přehledným dějinám moderního umění, které jsem chtěl sepsat podle tohoto modelu. Bohužel, obklopen naším typickým prostředím a v podmínkách, ve kterých jsem chtěl tyto plány realizovat, mně pokračování nebylo umožněno. A tak dnes vidím, že podobné teorie se objevily jako vysoce aktuální o několik let později v celosvětovém kontextu, a setkávám se s nimi i v nejnovějších přehledných dějinách umění 20. století.

Podobně jsem se snažil aplikovat filozofii (například ve studii Krajinomalba jako projev hledání domova, Přirozený názor na svět v italském renesančním malířství) na krajinářství nebo v monografii o malíři Bohdanu Lacinovi (1980) opět využít možností hermeneutiky k interpretaci jeho díla, podobně jako ve stati Poetika postavantgardy (1995). Přitažlivost filozofického výkladu dějin umění se projevila i ve studiích Hostinský a teorie výtvarného umění nebo Význam Novákovy stati Estetika forem mechanických, zejména pro estetiku designu (1982) nebo ve studii Proměny znázornění prostoru v novověkém malířství, kde sleduji zobrazování prostoru v renesanci a v moderním umění, a to z hlediska euklidovské a neeuklidovských geometrií.

Děkujeme za rozhovor a srdečně blahopřejeme k narozeninám.

Redakce revue Universitas